Scrìti Vèneti

MADE IN VENETIA

Raffaele Serafini

Edisiòn: ŁENGOA VENETA

Raffaele Serafini

Scrìti Vèneti

MADE IN VENETIA

Edisiòn: ŁENGOA VENETA

stanpà inte la Venetia

1° Edisiòn jenàro 2016

A ghe dèdego sto libro a chi ca ga capio ca el el Veneto el xè Lengoa e ca ghemo da ver el corajo de parlarlo e scrivarlo ogni dì.

NOTE DE SCRITURA

Łe regołe grafeghe, łe xè fasiłi e imedià, el ségno “C” a se lèxe [K] frente a o/a/u par exenpio : “a**cu**a“, “an**ca**”. Frente a e/i par exenpio se lèxe invése fà : “**ci**ào”, “**cé**xa”. La “CH“ tipega se lèxe fa in talián, par exenpio : “s**ch**ei”, “**Ch**éco”. Serte olte la “CH” la se scrìve ànca co “K” : “s**k**èi”, “**K**éko”

A “S” a vién doparà fà na sorda, par exenpio : “Go ma**s**a mistieri pa a te**s**ta”.

A “X” a xè doparà fà na sonora, par exenpio : “ca**x**a” o “**x**é”.

A “Z” a ga isteso vaeor fonetego de a “X”, par exenpio : “ca**z**a”, “A **x**è fasie tà**x**er”, el se podarìa scrivar anca : “ A **z**è fasie tà**z**er”.

La “J” la sostituise la scritùra gi/ge, par exènpio : “pro**jè**to”, “**Jijé**to”; la “J” la se pol lèxar fa la “J” de “**J**ohn” in inglexe o ànca fa in “**ye**s” inglexe.

A “Ł” tajà a raprexenta do varianti foneteghe, parchè ghe xè parti de el Veneto ca dixe : “**A** gaina magna **e** erbe” e altri invese dixè “**La** gaina la magna **le** erbe”. Cusita, pa respetar e do varianti serte volte xè

scrivesto : “Ła gaina la magna łe erbe”. Mi, bona parte de le òlte dopàro la “L” normàl, asàndoghe el letòr l’opsion de lèxarla o mànco. E dòpie in Veneto no łe ghe xè.

No go vołesto èsar pedante fà on acadèmego, vanti tuto parchè go senpre vardà co sospeto chi ca el ghe insegna st’altri parlar puito, e pò parchè na lengoa ła ga da èsar descrivesta fa ła vien parlà e inte el modo pi fasie par tuti. Penso ca in stì oltimi sento ani, chi ca el ga festo pì mal a ła nostra lengoa, a xè stà a nostra prexunsiòn masa granda. El me parèr el xè de scrìvar, parlar e pensar in Veneto, no vargognarse, e mołargheła de scrìvar sol ca poexie e memorie de sti ani. In Veneto podimo parlar de matemadega, de fiłoxofia, de storia, atuaità e de połitega...El letòr el podarà vèdar ca el testo el xè stà trà xò doparando dea nostra Lengoa varietà nove, vecie, e de parte difarenti de el Veneto, parchè a richesa de na lengoa a xè propio inte a so diversità; in sto modo a grafìa a xè sta doparà co libartà pròpio pa rèndar sta diversità. In sti oltimi àni, partìr da on sciàpo de xente, gà scuminsià la rivinsita e la riapropriasiòn de la nostra Lengoa, storia e coltùra. A semo drìo riapropiarse de la nostra identità e dignità de Pòpolo, ca a xè pi inportante ca fàr schèi.. I schèi va e vién, ma l’identità na olta perdesta a xé finìa.

INTRODUSION

On mucio de olte a se catemo protagonisti de na storia ca no cognosemo. Ogni ojeto, ogni costumansa, ogni asiòn, le xè el prodòto da na storia. Eco, naltri, on mucio de olte a ghemo perdesto la conesiòn col pasà, a ghemo perdesto la conosensa dei mecanixmi de cauxa, a ghemo perdesto fin anca la capasità de capir da ndo ca a vegnemo e ndo ca semo drìo ndàr. A xè vero, ca on mucio de olte a xè gran difìsie dar risposte, ma no ghemo mai da perdar l'intarese de farse dimande.
Cavar l'dentità, a vol dir eliminar i nèsi cauxàl, vol dir cortosircuitàr la memoria storega de on Popolo. Le pajine ca le vegnarà, le xè on stimolo riapropriarse de na storia, ca in tuta la so aparente senplisità, la sconde na profondità de pensiero granda.
salut

Scrìti Vèneti

MADE IN VENETIA

LA TERA DEI PUMI, LA TERA DEI VENETI

Luxiana (Lusiana) in provinsa de Vicensa la xè la sità nadàl de Sonia Maino la Ghandi primo mininstro de l'India, ma ànca el lògo d'orìjine dei pùmi. El pòmo comestìbile el se gà orijenà propio fra le vàle de Luxiàna. La pròa la xè incontestàbile e la lùse del sòl. Penseve ca in mèdia in ògni areàl de el mòndo a no ghe xé pì de 3 o 5 varietà de pòmo. Bon, Luxiàna a ghe ne xé almanco 100 varietà, ona difarente da st'altra. Le montagne de Visensa le xè inpienà de pumi salbeghi ca li crèse spontànei. Ghe xè piànte de pòmi secolàr de dimensiòn siclòpeghe e sèrte òlte, òneghi raprexentanti de na varietà al mòndo. Luxiàna e le so vàle, le xé inpienà fìn l'Altopiàn de Axiàgo, de on patrimònio jenedego incredìbile. Na òlta l'ano a ghe xé na monstra organexà da Antonio Cantele on

apasionà de silvicoltùra ca el ga dedegà la so vìta rancuràr e salvàr sto patremònio de l'omanetà. Pa le contrà de Luxiàna a podi catàr ste pomàre càrghe e varietà de pòmi ca li xe bòni da magnàr partìr da junio fin disènbre, ma in càneva a li se conserva ànca fìn pàscoa. In pràtega i Luxianòti a li magnàva pòmi 10 mìxi l'àno! Tanto pa fàr dèi nòmi fra i pùmi pi famùxi e gustòxi : roxeta jentile, rùxene, reneta.....

A FESTA DEI MORTI E LE SUCHE : TRADISION VENETA GRAN ANTIGA

A ghe xè xénte ca la crède ca métar le suche iluminà de nòte pa spauràr la xénte, la sìpia na tradisiòn de inportasiòn Usa, e ca la fàsa pàrte de na festività ciamà Halloween. Naltri a ciamemo Halloween : “I mòrti” e ricordèmo le parsone morèste. Do nòstri vèci colaboradòr i ne ga ricordà ca la tradisiòn, “ai mòrti”, de svodàr le sùche, farghe i òci, la bòca e mètarle fòra de nòte co na luméta rènto, la xè na tradisiòn gràn antìga ca la xèra tìpega de la nòstra Vénèsia fìn metà dèi ani 20 del sècolo XX°. La cèxa pò la ga inibìo sta tradisiòn gràn antìga schedandola fa pagàna, e cusì la xè sparìa. Sta tradisiòn dei bòce de svodar le sùche ai mòrti e farghe i òci pa spauràr de nòte la xénte, la xé sopravivèsta fra i imigrà in nord amèrega. Dèso la xé ripartìa e la pèrdita dela memòria stòrega la ne fa crèdar ca la sìpia na tradision Anglosàsone.

LA SOPRESA: EXENPIO DE INTELIJENSA VENETA

Pa on tècnego, la soprèsa la xè el prodòto pì difisile da otegnir fra i insacà. El rixultà el xè el prodòto de on stùdio conparà fra el mòdo de insacàr, stajonàr e conservàr la càrne de màscio, in tùta l'àrea ca la và dal Portogàlo fin el Càucaxo.

Pa capìr la gran capasità ca i Vèneti ga svilupà in mejàri de àni de conservasiòn de le proteìne e gràsi animàl, a xè sufisente oservàr el diàmetro de la soprèsa Vèneta, e conparàrlo co i diàmetri de tùti st'altri insacà de la tradisiòn antìga, in tùte le àree ca le và dal l'Atlantego al Caspio. Armenia, Georgia, Rusia, Ukràina, Romania, Bosnia, Catalùnya, Castilla.... In tùti sti lòghi el diàmetro pi gràndo ca fà i insacà no sùpara i 5 cm!

Pa on esperto de conservasiòn alimentàr, a deventa normàl ridùr i spesùri de la màsa de gràsi e proteìne de l'insacà. Eliminàr l'àcoa in gràn prèsa dai tesùti de la càrne, a devénta fondamentàl pa inpedìrghe de ndàr de màl. Spesùri fìni perde àcoa in prèsa (conpagno de le tòle e stele de légna), spesùri gròsi i ghe mete na vìta e se fòrma la pelexéta e i fùnghi (mùfe).

I Vèneti, i xé sta bùni prodùr l'insacà col diàmetro pi gràndo e diritùra far ca el se pòsa conservàr àni e no pùchi mìxi fa tuti st'altri.

Ghe xe tri mòdi pa cavàr l'àcoa: co la sàl, infumegàndo, opùr stajonàndo inte on lògo mojo

bastansa constante. òce però, ca cavàr l'àcoa màsa in prèsa, la ròba la se xmarsise, ghe vol gradualità e constansa. Cusì i Vèneti i se ga inventà la "càneva", on lògo sòto tèra ca gràsie propio a la so profondità el mantien na tenperadùra e mòjo constante tùto l'àno. In sto mòdo i Vèneti i ga evità de doparàr on mùcio de sàl (pa na sopresa se dopàra sòlo el 2.6% de sàl), e ànca i ga evità l'infumegamento ca savèmo el xé canseròxéno. Pa ridùr le mùfe in superfìse a basta raxentàr co l'axèo almanco na òlta.
Chela ca la leteradùra taliana(co dispreso e derixiòn) la ga definìo siviltà contadìna Vèneta, la xè na sosietà de inventùri, de xente ca la studiava fa mejoràrse ogni dì in tùte le atività produtìve, fin rivàr a l'eselensa a livèlo mondiàl. I strumìnti de laòro, le varietà ortofrutìgole, le bèstie e la so selesiòn, la conservasiòn e cuxìna Veneta, li xe el prodòto de na sosietà ca la studiàva e la pensàva, co l'obietìvo de fàr mèjo ogni dì, conpagno dei nòstri inprenditùri ca poarèti li xè vìtime de l'ignorànsa e opresiòn taliana.
Tùxi, la soprèsa Vèneta la xé pa i so tìnpi on prodòto high tech màde in Venetia.

I INVENTURI DE LA CUXINA MODERNA

El consèto de cuxìna, fa on lògo, el exìste fin dài tìnpi co i òmeni li vivéa rento on spasio definìo abitasiòn (grota, baràca, càxa..). El consèto modèrno de cuxìna fa on spàsio intièro definìo da mùri, in pràtega na

stànsa intièra, el xé bastansa resènte inte le abitasiòn modèrne. Inte la tradisiòn Vèneta de sti àni, a ghe xèra on fogolàro, na cradensa co rento piàti e pignàte e i casìti a ndo a se tignìa la toaja, i tovajoli, cuciàri, pironi e cortei, e so naltro cantòn a ghe xèra el seciàro. Partìr dài àni 50 del XX ° sècolo i Vèneti li se gà inventà la cuxìna moderna da arredo. Axiende pionière fa Snaidero, Illcam, MobilClan, Attimec, Due Rose le gà industrialixà e inovà el consèto de cuxìna. Milioni de cuxìne le xé sta produxeste da ste axiende Vènete ca partìr dài ani 60 e 70 le ga rivolusionà el conseto de cuxìna. Da cantòn cotùra, da fogolàro, se ga pasà a l'aredo conpleto de na stànsa co tola careghe, credense, forni cotùra. Se ga dà inpulso a la reserca co la produsiòn de ojetistega variegà e estetegamente bela e ùtile. Designers, aredatòr, maràngoni li ga inpienà el mondo de mòbili màde in Venetia (ca pa ignorànsa li ga ciamà “made in italy”). Pàsi da jigànti a li xé sta fésti inte el cànpo de l'arèdo co la produsiòn de dexène de mejàri de modeli difarenti : tole, carèghe, cradense, lèti, comonsìni, armàri, fornèle, siòli e conplemìnti de arèdo. No stèmo dexmentegàrse ca la carèga pì famòxa del mòndo la se ciàma “VENESIA” e purtropo batexà dài comersànti meridionàl “paixàna”. Naltra carega famòxa, la xè la “Axolàna” ca la ciàpa el nòme dal lògo de orìjene.

Dèso, tuto sto mòndo de produtòri e designers, el xé drìo sfregolàrse, le produsiòn le vien delocalixà e co

lòre ànca na coltùra. L'opresiòn fiscàl taliàna la gà urtà on marèo de inprenditùri scanpàr lontàn e menàr vìa know-how, tech e capitàl pa poder ncòra laoràr. Chel ca a rèsta de naltri Vèneti, a xè tùta na sèrie de mèmi, mòde, tradisiòn, ca le deventa pàrte de l'omanetà e ca gràsie le parsecusiòn fiscàl e colturàl taliàne, le se ga diasporà in volta pal mòndo. El nasionalìxmo e fanatìxmo taliàn li ne gà obligà esportàr la nostra coltùra in mòdo anònemo e fàrla deventàr on gran patrimònio de l'omanetà. Sto discòrso el vàl pa tùti i setòr : seramega, edilisia, mecànega, eletrònega, arèdi, stànpi plàsteghi. No savemo cosa altro podarà dàr la nòstra Venetia al mòndo. Forse co sto sècolo mòre tùto, co l'imigrasiòn masìva de miliòni de Bangladìxi, Maròchi, Albanìxi, Romèni, e co la colonixasiòn, opresion colturàl, lengoistega e fiscàl taliane, el stràto colturàl dei Vèneti el vien desfà fin l'estinsiòn. La disgregasiòn familiàr co l'òdio pa le propie raìxe e stòria ignorà, le xè el prelùdio a l'estinsiòn. Tùti stupidi, tuti conpagni, tuti rincojonìi rento na ònega gàbia de omologasiòn ciamà itàlia.

L'ECONOMIA DEL MÀSCIO

Lùja, ròja, màscio, salàdo, còpa, muxéto, cuesìn, soprèsa, luganega, mortadea, martondee.....tùte parole gràn famòxe inte la nòstra lèngoa. El màscio el xè stà la bàxe alimentàr pa sècoli de le popolasiòn ca le

vivèa in tùta l'Euròpa. L'àrea semìtega la gà sfavorìo l'asimilasiòn co le popolasiòn indoeuropèe propio co proibisiòn de tìpo relijòxo ca le ndàva dal tìpo de alimentasiòn fin la sirconsixiòn.
Còsa gàla sta bèstia de cusì ùtile da fàrla rejìna de l'alimentasiòn osidentàl?
El màscio el màgna de tùto : fruta, vejetàli de ògni sòrta, càrne e scàrti de la nòstra cuxìna o dèi cànpi. Vardè ca on màscio el màgna ànca na parsòna e a xé gràn paricolòxo intràr rènto na stàla a ndo ca ghe xè màsci gràndi, sa i ga el morbìn, i ve mòrsega e li podarìa copàrve e magnàrve.
Co se masèla on màscio a se capìse el valòr pa l'economìa familiàr. Col gràso ca vien fòra a se fà insacà de ògni sòrta ma pì de tùto on òjo ciamà strùto ca el servìa coxinàr durànte tùto l'àno. Tùto el rèsto el vien maxenà, consà co aròmi e la sàl, e se fà tùta na sèrie de alimìnti : salàdi, muxèti, còpe, soprese, lugàneghe, costexèle. Sèrti prodòti li se màgna in prèsa, co àltri se fa le soprèse, i salàdi e la còpa, li se stajòna fin ciapàr l'aròma e deventàr dùri da podèr vignìr tajà fetèle e gustà. Sti àni, na famèja la se garantìa la sopravivénsa co on o do màsci, no existéa mìa le botéghe de alimentàr fa dèso.
Magnàr càrne de màscio a xè sì ànca on gùsto, ma òce, a se tràta de òn dèi alimìnti pi rìchi de colesteròl e gràn càuxa de problèmi corelà : obexità, colpi al còr, presiòn àlta e malatìe colegà a la sircolasiòn de la sàngoe.

LA POLENTA : MANJIME PA LE BESTIE E COLONIXASIÒN TALIANA

"La polenta , a xè on piàto tìpego Vèneto". Analixémo sto pansièro e sèrchemo capìr par còsa a dixémo sta fràxa.

Tanto pa scominsiàr a sarìa mèjo dìr : "La poenta i la ga fésta deventar on piàto tìpego Vèneto".

La polenta la se prodùxe maxenàndo el sòrgo. Ricordémo ca el sòrgo el tàca intràr inte le coltivasiòn Europèe sòlo inte el sècolo dèsemo nòno. El sòrgo no el fàva pàrte de l'alimentasiòn europèa e el xé sta inportà da le Amèreghe partìr dal sègòlo sedesexemo. Inte la Venèsia la coltivasiòn masìva de sta piànta la scominsia sòlo 3 sègoli pi tàrdi, e pa na raxòn presìxa : prodùr gràn coantità de manjìme pa le bèstie! La difuxiòn del sòrgo la xè tìpega de na alimentasiòn carnìvora e pa sta raxòn la se ga svilupà in tùto l'osidente. I Vèneti no doparàva el sòrgo fìn la segòna metà del 1800. E presixèmo ca el sòrgo el vegnéa coltivà sòlo e sòlo pa dàrghelo da magnàr le bèstie.

Par còsa, exìstelo el dìto Vèneto : "magnèmoli pan o magnèmoli polénta". Co l'invaxiòn italiana de la Venèsia, a gà scominsià pa i Vèneti on calvàrio. El stàto taliàn el ga rapà a xèro tùte le risòrse boschìve ca pa sègoli le vegnea rijenarà segon el prinsìpio de la sostenibilità. El stàto taliàn el ga transformà la nostra tèra inte na colònia agrìcola de produsiòn de gràn, a

ndo tùto el gràn el finìva fa mèrse de tasasiòn (inte na economìa sensa schèi el gràn el ga valòr monetàrio). Istèso tocàva co la coltivasiòn del tabàco. I caranba e la finansa contava le foje de tobàco inte i cànpi, e i Veneti co la pelàgra obligàr emigràr! Pensemose ca i Vèneti fra el 1867 e el 1950 li patìa la fàme (na ròba inimajinàbile co xèrimo stato independente vànti de la invaxiòn taliàna). Pelàgra, sotoalimentasiòn, còsa ghe restàvelo ai Vèneti? Scanpàr, conbàtar o adatàrse! Eco la verità, èco parchè i Vèneti li ga tacà magnàr polènta, èco parchè li ga tacà magnàr el magnàr de le bèstie: adatasiòn. Fàndo on paragòn, a sarìa fa scuminsiàsimo magnàr scatolete pa i gàti dèso ca ghe xé la crìxi (ghe xé xà chi ca a lo fà).
Inte i ristorànti, la farìna, i ga el coràjo de servìrnela fa la fùse on gràn piàto, la verità la xè l'incontràjo : la vién pòco e la xè na pàca canserojena. Co sta stòria de la tradisiòn i ne infenòcia ncòra. La polenta a ga da magnàrla i taliàni, ga da magnàrla sti làdri schifòxi ca li ne gà sciaixà e riduxèsto fàr na vìta gràma da bèstie in tùte i aspeti de la nostra existensa.

LE MAXIÈRE SÈCO DE STI ANI

Vardè na maxièra de sti àni, e òna de dèso. Vardè na mùra de on fortìn, de on castèlo, de on simitèro, de na costrusiòn de sti àni, e dòpo vàrdè chèla in prìa de dèso. Far na mùra sèco, a vol dìr postàr na prìa drìo st'altra tacandole sensa asàr bùxi. Far na maxièra sti

àni, a volea dìr sercàr le conplementarietà fra i profìli de le prìe e postarle drìo sta idèa. Inte le mùre antìghe de mèxo mòndo catèmo l'aplegasiòn de sto prinsìpio: indosìna, àfrega, amèreghe. Prìa sòra prìa, incastrà cusì puìto ca le gà rexistìo ogni malagràsia fìn i tremùni de la tèra; na mùra de sti àni la dùra sècoli. In volta pa le nòstre colìne e mùnti a ghe xè maxière ca le gà ànca 1000 e fòrse ncòra de pì. Dèso invèse, pa stropàr i bùxi ca ghe xè fra na prìa e st'altra, i dopàra on mùcio de màlta. I laòri fésti màl e in présa i se vède fa on pùgno inte l'òcio.

INTELIJENSA E XUGO DE LE CARTE

Asiło, skołe lementari etc.... koanta fadiga pa insegnarghe i putei kontàr, koanti sforsi pa sviłupàr a memoria obligandoli aconósar i 7 re de Roma e na fraka de poexiè de Cardusi, Manxoni e Foskoło.

Mi da bocià, me vièn ina mente, ke xugavo tuto el dì a carte co me poro àmio, e xè kusì ka gò inparà doparàr a memoria, conosevo senpre tute e karte e no ghevo de bixogno de kontàr i punti inte el maso. Me piaxea on mucio xugàr scoa e kusì par xugo inparavo kontàr, e in matemàdega a xero senpre el mejo. Favo tute e operasiòn a mente, parkè me ghevo costumà a karte ndò no se pol vardàr inte'l maso e gnanka scrìvar.

Ki ghe insegnelo pì i nomi de łe karte: re beo, sete beo, ori, napula, akuxo, aso ciapa tuto, primiera, bastuni, spade, kope.......!

Tri sete, skoa, briskoła, foraso...... Sti xughi koà i sviłupà tuti : memoria, stratejia, tatega. Deso i putei no sa gnanka pì cosa ke i sipia, e łe nostre maestre le se vargogna anka insegnarghe (no łe conose gnanka e karte) e no le capise ke el mejo modo de sviłupàr e kapasità serebral de i bòce, a xè propio fandoli xugàr ko xughi inteijenti fà e karte, fà a dama, fà i skaki etc.....
Ma pàr, ke da koando simo soto l'Italia, i ne insegna sol ke a doparàr i pìe dandoghe skarpae drio a on bałòn. Xè propio vero ke pàr dominàr on Popoło, basta insegnarghe a rajonàr ko i pìe!
Credìme : fà pì puito a on puteo na partia skoa o tre sete, ke 4 ore de buxie e conformasiòn inte ła skoła tajana!

XUGAR LE CARTE VENETE A XÈ GRAN EDUCATIVO

Mi a me piaxèa xugàr la scòa ma sensa l'aso ciàpatùto, parchè el ronpéa le conbinasiòn e favorìa la fortùna. Xugàvimo co la nàpula de òri, e sìncoe pònti de màso : re beo, òri, setebèo, carte, primièra. Se rivàa fin vintiòn.
I pì bòce a li xugàa brìscola e i putelìti pa inparàr cognàsar le càrte i xugàva la vècia e camixéta. Ma la vècia ghe xugo ncòra ànca mì, cusì ghe lo pòso dìr me mojer co la ghe rèsta in màn. Ca bèlo ca xèra dìrghe camixèta e st'altro martùfo el se metéa criàr co le

làgréme.
Le càrte le xèra senpre le Trivixàne, a xé dèso ca le maestrìne ignorànte le ghe inségna xugàr co le Pulitàne.
I vèci xugàa trisète co l'acùxo e la nàpula? I pì bràvi a xùga ncòra a trisète ravèrso. Inte le ostarìe i fàva tornèi co mèxo paéxe. Mi da bòcia entràvo so sti bàr inpienà de fùmo co i veci ca ghea i mustàci intabacà e el capelo in tèsta e el gòto in fiànco. El foràso e la mòra i lo ga copà co el proibisionixmo sti bastardi de prefeti e majistrà. Na òlta i xugàa tùti e xèra xùghi intilijìnti.
Eco parchè i Vèneti a sa contàr. No i farà màsa ciàcole fa i talièni, ma on bòcia ca inpàra ricordarse 40 fin 48 carte memòria e somarle, el ga na màrsa in pì. Sì, parche da bòcie i ne insegnàa ricordàrse tùte le càrte fin la fìn e contàr i pònti durànte el xùgo. Rento el màso no se podéa vardàr pa ricordarse, te ghevi da fàrlo xugàndo e valutàr le posibilità e far stadìsteghe. E pò i blef, i òci, le paròle, i sèsti, tùto xèra on capìr l'aversàrio, on stùdio psicolòjego. Se tratàa de na vèra palèstra de vìda.
Sti àni inte la Venèsia a ghèvimo svilupà xùghi ca valea pì de mil lesiòn de matemàdega limentàr. A se xugàa e a se inparàa. Eco la vèra didàtega, e èco parché i Vèneti i ga na màrsa in pì.

L'ACOA VENETA RISORSA CA I NE ROBA

OGNI DI'

El Vèneto el prodùxe ogni àno el 70% de botìlie de àcoa de el stàto taliàn. Se pàrla de racoàxi 8 mejàri de milioni de botéje inpienà de àcoa.

Le multinasionàl ca le inboteja l'àcoa de le nòstre fàlde e la pàga 16 sentèxemi a metro cubo, nàltri invése la paghemo dal nòstro seciàro (la xé la stésa) 80 sentèxemi de èuro pì l'iva (20%). Sòlo de tàse, a paghemo de pì de i forèsti ca i ne ròba l'àcoa. L'àcoa la xé considarà da la constitusiòn dei taliàni na risòrsa rejonàl. Eco, la rejòn Vèneto, la tìra ogni àno de lisénse, la belésa de sòli 450 mila èuro pa tùto sto mònte le àcoa ca el vién robà dal nòstro teritòrio e vendesto in tùta Euròpa.

La Venèsia la ga la pi gràn risòrsa ìdrega de Europa, e parlemo de àcoa bevìbile dòlse e co caraterìsteghe ineràl ideàl. A vivèmo sòra on lago d'òro de ona de le materie prime pi presiòxe de la tèra.

EL ROSPO PI GRÀNDO DEL MONDO

Gavìo mài sentìo sto nòme : GRÒTO. A se tràta del nòme nostràn de na bèstia jigànta ca la rìva pexàr 5-6 kìli! La xè na raganèla jigànte, on ròspo. Difìsile da crèdar, ma sul sèrio inte le colìne e montàgne de la pedemontàna, fra le vàle bònbe de àcoa e inpienà de sàlti, a podémo védar sta bèstia incredìbile. In pùchi a lo sa e diritùra le rivìste sientìfeghe no ghe ne pàrla mìa màsa. I documentàri naturalìsteghi i fà védar ca i

ròspi pì gràndi del mòndo i se càta in Afrega, e invése a li ghemo sòto càxa. El Gròto, el xé on animàl notùrno, el màgna insèti e el vìve inte la boscàja de latifolie (fagàro, càsia, càrpane, maronàro) a na altèsa fra 300 e 1000 mètri. A xè na rarità védarli, ramàj li xè so la vìa de l'estinsiòn par colpa de l'inpàto anbientàl ca l'antropixasiòn selvàja de la nòstra tèra la càuxa. Sa a si fortunà pòdì védarli de nòte rènte le pòse o gùrghi dèi sàlti de àcoa ca ghe xè so le nòstre vàle. El xè on spetàgolo inpresionànte, i pàr lièvori. A se tràta de ròspi jigànti ca sti àni, a li se podéa vèdar ànca inte la pianùra paludòxa de la Venèsia. Co i àni e la distrusiòn de l'habitàt, li se ga ritirà sénpre de pì in ste vàle fin ramaj rivàr l'estinsiòn.
A volemo lansàr on alàrme, on desparà sìgo pa salvàr ste bèstie ca ànca lòre le xé drìo fàr la fìn de la nòstra lèngoa sènpre pì parsevità da l'ignorànsa taliàna e dài so militàr e polìteghi ignorànti.

LA BANDIERA CA LA DURA, LA BANDIERA CO LE COE, LA BANDIERA VENESIANA

I nostri antenà, marineri e esperti de vènti a li se ghea inacòrto ca le bandière le se sbregaa senpre partìr da la còa. Varde par exènpio le bandiere tajàne, le se sbrega tùte senpre inte isteso lògo. El prinsìpio el xè fìxego. Gavìo prexente na frùsta? A ndo se rovìnela? Senpre so la pònta parchè el mòto el viàja traverso el còrpo co diresiòn vetoriàl e la fòrsa la vien scargà so la parte finàl del parcòrso. Na bandièra al vento la

scàrga la fòrsa del vènto so la fìn de la bandièra e xè lì ca se crèa atrìti e uxùra dela téla. Eco ca i nostri antenà Vèneti, li se gà inventà na bandiera co le còe. No se tràta de na invensiòn estètega, ma pi de tùto de na invensiòn funsionàl pa far duràr de pì na bandiera. Le còe, le sèrve distribuìr e scargàr la fòrsa del vènto fando cusì manco dàni posìbili a la nostra bandiera. Eco el vero parchè dele còe, e èco parchè le bandiere tajàne le se roina cusì in prèsa.

NA BANDIERA INDISTRUTIBILE

A ghemo fésto on spirimìnto. Ghèmo volesto testàr la bandiera Vèneta, chela co le flànje pa capìrse, chelo ca a ciamemo gonfalòn.

Ghemo tolesto na bandiera e la ghemo picà so la capòta del furgòn e ghemo fèsto 3000 km a na velosità mèdia de 100 km co ponte fin 200. In pràtega ghemo sotoponèsto la bandièra a vènti co fòrsa mèdia de 100 km oràri e ponte fin 200 km oràri. Dixèmoselo sensa séghe mentàl, na bandièra normàl, la se gavarìa sbregà in pòco, invèse chela Vèneta la ga demonstrà de èsar el prodòto stòrego de òmeni ca cognoséa le dinàmeghe de la fìxega. Le flànje del gonfalòn, le ga la funsiòn propio de amortixàr le frustà dei vìnti e de consentràrla so le pònte. In sto mòdo a vien scargà so le flànje la fòrsa fa a fùse de le fruste. Se consùma cusì le pònte, ma la bandièra la rèsta integra e no la se sbrèga fa a ghe tòca a la stràsa taliàna.

FORESTE DE LA VENESIA, 150 ani de ladri e distrusion

Metà del 1800 la nostra Venesia la xèra inpienà de boscalie : ròvari, càsie, fagàri, olmi. carpani, nogàre, castagnare, albare.... A ghe xèra piante secolàr de gràn belèsa e gran poche le xe rivà naltri. Partìr da la colonixasiòn e invaxiòn dei italiani, inte la Venesia a ga scominsià on prosèso de drenàjo sòto tùti i aspèti, nàltri cognosèmo puìto chelo fiscàl e agrìcolo parchè i nostri fiòli a li morìa de pelàgra e i carànba e finansa li contàva le foje de tobàco o le piante de gràn pa poder tasàr dela xènte ca la morìa de fàme. El Regno d’Itàlia el gheva consumà fortùne e el se gheva indebità fin el còlo. La Venèsia la raprexentàa na risorsa de materie prìme : limenti, richese e materie prìme mìa da pòco. Penseve ca on cànpo Vèneto el ga na produtività racoaxi dòpia del rèsto d’Europa e no ghe xèra gnanca el problema de sgoasàr parchè sòto de naltri a xè tùto on làgo de àcoa dòlse (la pi gran riserva d’Europa). Le piante da naltri le cresèa gran puìto e pa capìrlo bàsta vardàr el spesòr dei aneli de cresita rispeto a piante creseste in altre parte d’ Europa. I italiàni da sùito li ga metesto le màn so la riserva boschìva Venesiàna. Pa sècoli gheva comandà el prinsìpio de : “rinòva la boscaja e tòte chel ca te sèrve. Le comunetà montàne le xèra le vardiane de sto ben straordinàrio. I italiani li ga par prìma ròba esproprià, statalixà tùto e tajà sensa sòsta tùto el

patrimonio de boscaje de la nostra Venèsia. I testi de silvicoltùra stanpà inte i ani 20 e 30 del sècolo pasà, li parla ciàro, de na catastrofe anbientàl cauxà da on ròbo sfrenà de piante da legname. Dòpo la sègòna goera mondiàl, la situasiòn la ga restà imutà. La corusiòn de le autorità tajàne, de la vardia forestàl e pì de tùto l'ignorànsa in matèria forestàl, le ga contribuìo a na politega de cùra e rinòvo de le boscaje ca la xè stà falimentàr. Inte le xòne de montàgna a ndo cresèa castagnare, ròvari, fagari, i ga strapiantà o semenà conifare : pési e abèti. Dai ani 70 fin dèso i nostri maràngòni, li ga dovesto cronpàr legni dùri dai Balcàni e Amereghe, pa la senplise raxòn ca la politega forestàl dei italiàni la gheva privilejà le conìfere. El ròbo indiscrimenà del patrimonio boschìvo, el xé ai òci de tùti, basta caminàr pa le nostre montàgne o pianùre e vardàr coante piànte le pàsa i 50-60 ani. Piante secolàri (la normalità in tuto el resto del mondo) le deventa monuminti nasionàl inte na itàlia de ladri coronpesti. Xontemoghe pò i fòghi ca vien picà pa aumentàr le àree edificàbili e el xùgo el xé fésto. El sistema Italia el ga falìo ànca sol versante forestàl.

LA GAXOXA

I pì vèci a li se ricorda de la gaxòxa, na bevanda tùta Vèneta. Co a ghe xèra on maridamento, on aniversario, na gràn fèsta, in tòla a ghe xèra el vìn ròso e la gaxòxa. I puteli bevea la gaxoxa e ànca i pì

gràndi co li ghéa bevesto màsa vìn. Fìn i ani 70 del sècolo pasà la gaxòxa la se podea catàr inte le ostarìe, inte le butìghe, dòpo bàsta, la Coca-cola corporation la se ga inventà de americanixàrla e brevetarla sòto el nòme de "sprite". La xè la stésa ròba, sòlo ca i Mericàni i la gà brevetà e diritùra li pretendarìa el copyright. El discòrso de brevetàr, de patentàr ròba ca le ghe xèra ànca prìma e ca le xèra patrimònio comùn e stòrego el xé gràn evidente so la discografìa. Dimandemòse parchélo i àni 60 e 70, gàli dà cusì bèle cansòn? Tùti li dirìa ca el perìodo d'òro de la mùxega melodega (dodecafonia) el xè stà fra i ani 60 e 70 del sècolo pasà. La verità ca a xè drìo vegner sù, la xè ca bòna parte de le cansòn famoxe de chéi àni, le xèra dele balàte, dele cansòn gràn antìghe ca le se tramandàa da sècoli. Co la stòria del copyright a se ga ciapà ste melodìe, canvià paròle e rejistrà el copyright. Eco la verità de sucesi discografeghi in tùto el mòndo. Dòpo, ste cansòn le se le pasàa a on cantante famòxo e le fàva el jìro de la tèra. Isteso discòrso podemo fàr pa prodòti agrìcoli fa pomidòri, gràn, patàte. I laboratòri Mericàn, li ciàpa le spese in natùra, i le ìbrida o i ghe fà na modìfega e i rejistra el copyright. Ma pàgheli el copyright sol prodòto ca li gà manipolà? Pàgheli i sècoli de laòro ca jenerasiòn de òmeni ga fèsto pa rivàr a ste spèse agrìcole? Sa ndemo pi indrìo inte la stòria, se inacorxèmo ca el plàjo legalixà el vegnéa fèsto da scritòri famòxi. Handersen, el gran scritòr de fiàbe, el scopiasàva i so cònti dài

scrìti medioevàl Castillani e Venesiàni ca in bòna pàrte li xèra trascrisiòn de conti o altri tèsti ca vegneà dal mondo àrabo o dal Caucàxo.
La stragràn majorànsa dei prodòti o pàrte dei prodòti ca a ghemo sol marcà, a li xè el prodòto de on plàjo. E lòra cosa sèrvelo el copyright? El copyright el xè el mètodo sgajo de violar le règole del lìbaro marcà co l'eliminasiòn del problema concorensa. El bèlo xé ca i profèti del lìbaro màrcà li xè i stìsi ca li gà instaurà el copyright, déla sèrie "predega puìto e ràspa màl".

LA SCALA VENETA

Sècoli e sècoli de laòr e injegno, a li ga modelà la scàla Vèneta. A no se tràta de na scàla fa st'altre in Euròpa, la scàla Vèneta la gà na particolarità ca la difarensia da tùte st'altre : la ga i scalìni ca li se distansia fra de lùri de 50 cm. Le scàle de tùto el resto del mondo, no le pàsa i 30 cm. Par còsala sta anomalìa? A no se tràta de na stranesa, ma pitòsto de na injegnoxità tùta Vèneta, frùto de l'espariensa e la pratisità. I scalini pi elti, a li serve poder metàrse cavàlo de la scàla e tignìrse co le sòle gànbe ai scalìni e delibaràr cusì le màn pa laoràr mejo!
A ghemo el trapìe ca el sta sù da lu lu sòlo, la tèrsa gànba la xé fésta in castagnàra, on légno ca el rexìste puìto ai ajenti atmosfèreghi. La scàla do gànbe la xé chéla famòxa pa ndàr èlti, ghe ne xè de elte fin 15 mètri; ndàr sù so na siarexàra fìn l'òltimo scalìn a xè

da vèr coràjo. Dognimòdo ranpegàrse so sta scàla se va sù goalìvi fa ndàr sù pa Montebèrico.
I du traversi (gànbe) de la scàla Vèneta a le xé féste de pèso (Pices Habies), in jénare a se spàca metà on trònco xòvine, asàndo fòra el còr ca el sfexa (fesùra). Se dopàra scalìni de càsia (Robìnia) ca li vien asà rento el pìso, cusì li se inpiéna de amoniàca e gnisòn parasìta li magnarà. Vardé ca na scàla Vèneta, sa tignìsta el coerto e tràtà ogni tot de àni co de le spenelàde de ojo, la pol duràr sècoli! I scalìni li vien fisà rento dei bùxi e tignisti fèrmi co on duronsìn pasànte. No ghe xé de bexògno de còle o altro, parchè el legno on fià mòjo, sugàndose el se strènxe da lu so pòsta e tìra tùta la scàla strenxéndo i scalìni a le gànbe de péso. In fòndo so le gànbe, se ghe fà la pònta ca la sèrve pontàr puìto la scàla par tèra. Chi ca dopàra sta scàla, na òlta costumà no la mòla pì. Se fa tùto pì in prèsa, co pì còmodo e mànco parìcolo de chéle normatìva. Ramàj a no ghe pì gnisòn ca le construìse, e le normatìve europèe le ga introdùxésto déi standard asùrdi, peligolòxi e sènsa on spìrito pràtego. Ghe ne podì catàr calchedòna so la Pedemontàna o su pa l'altipiàn a ndò le vién ncòra doparà.

I KAKI SINBOLO DE ABONDANSA, SINBOLO DE LA VENETIA

Chi ca a xè on fiatìn pì vecio de 30 àni, el se ricordarà ca ogni corte contadina Veneta la gheva càxa almanco

on cacàro. Sta pianta la vien da le parte de la Sìna e xèra stà i marcanti Veneti menarla in Veneto. La gà na prupietà gràn asè ca la xè chela de produr senpre e sensa alternansa de produsiòn, da on quintal a racoaxi na tonelada de fruti ogni àno! Sto fruto el se conserva anca pa tanti mìxi, el xè rìco asè de proteine e el so colòr el xè naransa fà la nostra bandiera Veneta. Deso a se ne vede pùchi, parchè la xente la xè drìo tajarli e dispresàr sto fruto presioxo. Da naltri no se ga mai patìa la fàme parchè ghevimo i caki. Ricordeve on proverbio : “ente el frutàro de on rico a ghe xè senpre on cacàro”.
I frutaroli li tàca vendarli piasè càri de st'altra fruta, parchè pùchi i gà l’esperiensa e el corajo de ndàr so la pianta cavarli, el legno de cacàro el xè on legno traditòr fà i italiani, ca el se scavesa sensa avìxi fa na bacheta de vero.

EL KAKARO, NA PIANTA SINBOLO

Oce ranpegàrse so on kakàro, le ràme a le se scavésa co gnìnte e co na violènsa ca a ve catè par tera sensa inacòrxarve. Na òlta a no ghe xèra na faméja sénsa on kakàro. Sto àlboro el xé stà inportà dài marcànti Vèneti, e pararìa ca el vignìse da la Sìna. El kakàro el se ga adatà cusì puìto da nàltri ca el xè na piànta afidàbile e sensa bexogno de cùre. El prodùxe ogni àno pa pì de on sècolo calcòsa fa 200 fin 600 kg de frùti! On kakàro el prodùxe ogni àno sensa alternànsa

de produsiòn, sensa bexògno de consìmi, de vignìr bruscà o tratà co pestisìdi. El kakàro el xè na vèra corasà del frutàro. Fra l'altro i frùti li se conserva ànca fìn pàscoa, li se fà piàn pianèto al frèdo e li se tìra xò fra metà otòbre fìn disènbre segòn le varietà e la fàme dei oxèli ca a li màgna tùti. I kàki a li gà on poder nutritìvo pì gràndo de ògni altro frùto parchè li gà gràsi e proteìne in coantità! Podemo catàr i kaki in tùto el mondo osidentàl ma in gnisòna pàrte li crèse cusì in abondànsa e senplisità. De resénte in Israele li ga tacà prodùrli pal marcà interno e l'export in mòdo industriàl. Naltri Vèneti a ghemo snobà sta piànta in sti òltimi 40 àni e la ghemo identifegà fa on sègno de poertà e misèria colturàl, e ghemo inpienà i nostri jardìni de piànte insùlse, cavàndo chele stòreghe ca ne ga parmetèsto soravìvar in salùte co gnìnte, pa mejàri de àni. On dìto el fà : "so l'òrto de on rìco a ghe xé sènpre on kakàro".

LA CAREGA PI VENDÌA AL MONDO

A lo savìo coal che la xè la pì famoxa carèga del mondo? No ghe credarè, ma la pì famoxa carèga del mondo la xè la carèga Veneta o anca dìta: modelo Venesia! in asoluto la xè la carega pì confortevole e a manco schei che se posa fàr in lègno! Fruto de l'injegno dei Veneti dei sècoli pasà! Vedimo fa i gà storpià la stòria. I la gà senpre stà ciamà carega Veneta o Venesa, ma dòpo la segona goera mondiàl, i gà tacà

ciamarla : Paixàna! Vedemo el parchè. I tajàni ca li ndàva in Fransa e Usa no li saveva fàr gninte fòra che i mafioxi e pisaioli. Fando comerso e ristorasiòn, li gà tacà comersiàr sto modelo de carega. La xente del posto (Fransexi e Mericani), drìo le spàle li ghe dixèa mafioxi e in fàsa li ciamàva : "paixà!", tèrmine ca li doparava pa ciamàr tuti i itajàni mafioxi (no serto i Veneti che li se ga senpre distinti dai tajàni). Cùsì li gà ciamà impropiamente le careghe ca vendea sta xente le : "Paixàne". Dìxemo ca ncora coalche caregàro el dopàra el tèrmino justo : carega Venesiana / carega Veneta. Riapropriemose del MADE IN VENETO, riapropriemose dela nostra stòria!

LA CAXA VENETA DE STI ANI

Calchedòna ncòra la se véde, ramàj i le gà trà xò tùte, a se tràta de le abitasiòn de le canpàgne Vènete.

El portego el xèra el lògo de vìta de protesiòn da l'àcoa e dal sol de l'ìstà. Sòto el pòrtego a se laoràa, a se magnàa, a se xugàa. El xèra la vèra piàsa de la vìta de ste càxe contadìne.

Da na parte a ghe xèra la stàla, la a se fàva el filò parchè in inverno a xèra el lògo pi càldo. Sòra la stàla el pajàro co na bòtola da ndò se tràva xò el fèn e la pàja da dàrghe le vàche. In fianco a ghe xèra la càxa; so le parte àlte de la càxa a se dormìva, ghe xèra le càmare e xo bàso la cuxìna col so seciàro e fogolàro na cradensa, na tola e le carèghe inpajà. In alto in àlto

la tèxa (solaro/granàro) a ndo a se metea la ròba da magnàr fa riserva pa l'inverno : siòle, patàte, farìna. Xò bàso bàso a ghe xèra la càneva a ndo se metèa le bòte col vìn e le soprèse i salàdi le luganee. Drìo posterno e bàso a ghe xèra la giasàra a ndo se conservàa el jàso col butìro.
In parte rente la stàla a ghe xèra el stalòto co rènto el màscio. I lièvori (cunìci) e le galìne le xèra molà in còrte, ghe xèra si i so gabiòti e el punàro, ma li xèra sènpre in volta pa la còrte, e nàltri bòce corarghe drìo fàrghe malagràsie.
So ste càxe a vivéa fameje de diéxe vinti parsòne. Sti àni i fiòli li nasèa pa conto sòo fa l'èrba. Mi a me ricordo ca da bòcia xugàva e laoràva tuto el dì tajàr el fèn, sgoasàr i cànpi, tràr sù le prìe dài fòsi, e la sèra a cùco o sol pajàro contarsela chi ca la contava pi grànda.

CAO DE L'ANO : L'ANO VENETO

La parola Vèneta “lunàrio” a la derìva dal costùme de doparàr la lùna pa segnàr i mìxi. Pal lunario Sinexe, el cào de l'àno el càsca dal 21 de jenàro fin el 19 de febràro. Sti àni in Mexopotàmia l'ano el tacàva co rivàva la lùna inpienà.
I Vèneti i lo festeja fin dài tìnpi antìghi co el 1° màrso, ca el corispònde l'antìgo cào de l'àno Europèo ca ànca l'inpèro romàn el ghéva onorà fin l'àno 153 v.c. (Vànti Cristo).

Se doparàva la fràxa "MORE VENETO" pa indicàr la fìn de l'àno vècio.
I documìnti Vèneti li ripòrta testimoniànsa de segnàr le dàte e l'àno nòvo propio partìr dal 1° de màrso. Sta costumànsa la ga sopravivesto fin l'invaxiòn Napoleonega inte el 1797. I Ostriàghi e i taliani ànca lòri li proibirà de segnàr l'àno nòvo partìr dal 1° de màrso e li abolirà ògni festa o serimònia.
A se dopàra nòmi difarenti pa indicàr sta ricorensa : BATI MARSO, EL BATAR MARSO, CIAMAR MARSO, a xé le paròle pì doparà pa indicàr i sèsti ca i bòce li fà co li bàte le pignàte, busoloti, tècie, coerci, e li va in volta pa le càle fàndo cagnàra.
El BRUXAMARSO, la PIROEA o el VIVÒ MARSO li catemo on fià dapartùto. Verso la Pedemontàna la nòte del cào de l'àno a se pol vèdar le bubaràte ca le fa ciàro. Co sti fòghi, a se brùxa le ràme séche ca vien fòra da la bruscadùra autunàl. El CANTAR MARSO invése a xè la tradisiòn de càntàr dele cansòn de sti àni drìo la bubaràta, drio sti fòghi notùrni. Fin l'arìvo dei invaxòri taliani, fransexi, ostriaghi, a xèra costumànsa fàrse i augùri dixendose : BON DÌ E BON ÀNO!

BRUXÈ LA VECIA AL CAO DE L'ANO, ASÈ STAR LA BEFANA!
Parlemo de feste e dixemose tuta la verità.
L'ano Veneto ca scominsia col Cao de l'Ano el 1 marso, el xè de dodaxe mixi e la dimostrasiòn xe ca

otobre vol dir 8, novenbre vien da 9 e disenbre 10! Jenaro e Febraro i xe i oltemi do mixi. L'ano el finise a Febraro e pa sta raxòn se ga senpre festo dele bubarate e bruxà "La Vecia", ca no la xè la Befana, ma la raprexenta el vecio ano ca el vien bruxà co tuti i cai de le piante bruscà ca li xe portadori de malatìe funghine. L'ano el scominsia co la primavera, el scominsia co i buti novi dai oci de le piante e co le prime fioridure so i prà! Da notàr ca "La Vecia" la xe na figura feminil parchè la primavera la xè na figura feminil, la vita la xè na figura feminil, fertile abondante in tuta la coltura Veneta antiga. La feminilità de l'ano ca more e ca nàse la xé na carateristega de la coltura Veneta antiga a ndo on mucio de robe ca raprexentava la vita le xera feminil: nomi de animàl(la serpe), nomi de fiumi (La Brenta), nomi de robe ca da vita e saor (la sal, la làte)....
Chi xela lora la Befana? Chi ca xelo sto "Gesù Bambino" taliàn?
El Solstisio de Inverno el xé sta pa mileni la festa pi granda de l'omanetà, el raprexenta el momento ca el Dio Sol e la luse, li xe al minimo e insieme el raprexenta el scominsio de la vita solàr co i dì ca li scominsia slongarse. La nasita de Jexù, la xé na sorapoxisiòn al culto antigo del l'ano solàr ca el scominsiava. A l'ano solar ca nase vien sostituio, da la cexa Catolega Romana, el "Gesù Bambino" ca nase e no a caxo se gà introduxesta la storia de la cometa.
E la Befana ca la mena drio i regali, cosa sarisela, da

ndo vienla?
A Verona i la conose puito la festa de Santa Lùsia. Eco, la Befana la xè na transpoxisiòn de Santa Lùsia, e la vien festa cascàr in concomitansa co la festa de l'Epifania a ndo i Re Maghi, li vien rinpiasà da na figura feminil onega, apunto la Befana. Purtropo senpre pa ignoransa e volontà de el stato taliàn e de la Cexa Catolega, i ga scominsià bruxàr la Befana in modo da eliminàr la tradisiòn de bruxàr La Vecia al cào de l'ano!
Cosa xelo el Carnevàl? El Carneval el raprexenta la festa concluxiva ca se fa co more l'ano. Inte la tradisiòn Veneta el Purim ebraego el ga influensà la festa a partir dai segoli d'oro de la Republega.

COLONBO EL XÈRA VÈNETO DE LA VENESIA 100%!

El fàva “Colònbo” de cognòme, e el xèra nasèsto Venèsia inte el ghèto. El nòme el vegnarà traduxesto fa “Colòn” ca xè fa i lo conosèa i re de Castilla. “Colombo” el xè na italianixasiòn pòstuma frùto del nasionalìxmo. Par còsa le orìjini xèle senpre stà cusì mistariòxe? Vardè el nome e el parìodo stòrego. Semo inte la segòna metà del 1400 co la fùria antiebràega dei catoleghi la fàva straje de ebrèi in particolàr mòdo inte el mediteràneo, co l’ecesiòn de la Serenìsema. Pa on mùcio le solusiòn a la xèra : convertìrse, l’exìlio o la mòrte. El nome “Cristobal” inte la versiòn

Ispànega, el india el nòme de on “converso” ca sarìa on ebrèo ca el xè sta costreto canviàr nome e relijòn. In jènare a sti “conversos” ghe vegnea metìsti nòmi del tìpo “cristiàn”, “cristo” etc...
El sufìso “-bal” el xè la tràsa ebràega tìpega de na bàrca de cognomi Vèneti : “baldàn”, “balìn”, “balbàn”, “balàn”, “bar”, “bal”.....a li xè de orìjene ebràega. Fra l’altro inte el ghèto de Venèsia se pol ncòra catàr cognomi fa Colònbo ca li xè i parénti del Colònbo famòxo. In ghéto sta stòria, i la conosea puìto i vèci ebrèi, ma la fàva pòca stòria par vìa de le ricorenti parsecusiòn. Esar ebrèi a xèra gràn inpopolàr e pa sta raxòn Colònbo el ghea senpre tignìsto scònte le so orìjine. Fra l’altro se savéa puìto ca nave e capitàn li xèra in bòna parte in man ai Armeni e ai Ebrèi Vèneti. Dognimòdo, el nostro Colònbo el xè Vèneto, dela Venèsia e a xè òra de dìrlo.

ON JIGANTE CA PARLAA VENETO

Primo Carnera el jigante bon. Canpion del mondo de pujilato. El xèra nasesto Sequals inte la nostra Venesia da na fameja de contadìni. Fin da bòcia a se podea notàr ca Primo el xèra on jigante e fòrte fa on lifante. Fin l’età de 17 ani el jutò so popà laoràr la tèra, ma la situasiòn de represiòn fiscàl, de prelievo e ròbo dei italiàni, la ga obligà mejari de mejàri de Veneti ndàr sercàr la libartà in altri lòghi. Primo el và in Fransa a Marsilia. El xè alto 204 cm e pexe 120 kg,

tùti muscoli. Na scultùra, na montagna de fòrsa, pensève pò 90 ani fà cosa voleva dìr ste mexùre, co l’altesa mèdia la xera 20 sentimetri pì bàsa. Penseve ca par càxo on alenadòr de la box a lo ga vedesto ndàr sù pa na scàla co on pianoforte a còa so le spàle e el ga capìo ca sto toxàto el ghea na fòrsa incredìbile. Vojo sotolineàr ca Primo el xé stà on òmo onesto e bon fòra de mexùra. El xera cusì bon e de cor proporsionalmente la so fòrsa. Primo, el deventarà canpion del mondo dei pexi màsimi e purtropo el cascarà so na rède de inbrojoni de ciàra orìjene italiana ca ben conosèmo. I ghe portarà vìa tuto e i lo asarà sensa on scheo e sensa tìtolo mondiàl. Prìmo, so l’oltimo incontro ca el ga defendesto el tìtolo mondiàl el xe stà metesto xò 16 olte, (el gheva na ganba fraturà!) ma senpre e co coràjo el se gà rilevà sù e batù fa on liòn. Ve invìto vardar so youtube le imajini de sto òmo, el coràjo, la bontà e forse màsa onestà, ve vegnarà le làgreme ai òci. Co vedo lù me par de vedar milioni de Vèneti ca li ga dà, donà e lotà co coràjo in goere, sol laoro, in volta pal mondo, contro le sventùre cauxà da na italia schifoxa de ladri e sfrutadòri italiani. Basta opresiòn basta italia!

EMILIO SALGÀRI ON SCRITÒR TUTO VENETO

Emilio Salgàri scritòr Vèneto ca el scrivèa in Léngoa tajàna pa pagarse da vìvar e pa darghe da magnàr a la

so fameja numaròxa, el xè nasesto inte el Agosto del 1862 a Verona, el more suisida, inpienà de dèbiti inte l'April 25, 1911. Ma chi ca xèrelo sto Salgàri? Vanti tuto dixèmo ca i posteri i gà serca de itajànixàr el cognome in "Sàlgari", parche Salgàri el vièn propio da na famoxa pianta ca in Léngoa Veneta se dìxe Salgàro e che la crèse drìò e ròste.
Sto òmo fìn al 1976 el xèra prategamente anonemo in Italia sa a no fuse stà pa el film de Solima "Sandokàn" co protagonista el atòr : Kàbir Bèdi. On Vèneto scritòr el xè on parsonàjo scòmodo, ma fòra in volta pal mondo el xèra strafamoxo. El nostro Salgàri el xè l'inventòr de parsonaji fà "Sandokàn", "Yanez", "el corsaro Nero"……
E pensàr ca da toxàto el ghéva sognà de viajàr in tuti sti loghi sercando de inbarcarse so le nàvi de Trieste e Venesia. Ma gninte da fàr el gheva dovesto incontentarse de vedarli e crearli co la so imajinasiòn! In tuta la so trista existensa el gà scrivesto pì de 200 aventure e romanxi, localixà in lòghi exoteghi e inpiturà i protagonisti da vàrie culture. Mì da putelo, vanti ca li fèse el film, lo conosevo, parchè el me pòro àmio, el me contava senpre de sto straordinario scritòr, de la so vita sfortunà, poareta, dei editori ladri e canaje ca ghe xèra (e ca ncòra ghe xé) e ca i lo sfrutava fìn inpienarlo de dèbiti ca no'l podeva pì darghe da magnàr i so fioli. Xèra omo d'onòr e se vargognava de vèr quatro dibiti da pagàr, cusì da la vargogna el gà desidesto de coparse! Se el ghese

conosesto Tanzi, Pròdi, Berlusconi e tuti i finansieri de la italia, invese de coparse, el gavarìa scrivesto on libro de aventure : “I quaranta ladroni de la Italia”. Sto Vèneto, el xè conpagno del Jules Vernes, e dixèmoselo fra naltri, se nol fuse stà Vèneto el sarìa deventà famoxo almanco fà Vernes, Jonathan Swift e Melville. Putropo l’editorìa itajàna la gà penalixà le pène Vènete pa na sorta de rasixmo ca ncora ghe xè al dì de ancò. El pòro Salgàri el xèra on jenio de scritòr, dotà de na fantaxìa sensa confini e de na capasità narativa ònega! In vìta no el xè mai deventà famoxo parchè i editori i lo sfrutava e sircuiva in tute le maniere. Salgàri el gà vìo on fràco de amiradori, òmeni fà : Serjio Leone ca el gà costruio personaji trasgresìvi conpagni de Salgàri. Fellini, Eco, Pablo Neruda, Isabel Allende, Garcia Marquez, Che Guevara ca da putelo el lexèa inte i romanxi (ghe ne gà lexesti 62) de Salgàri le bataje par la justisia contro l’opresiòn…….. Podèmo dìr a sto propoxìto ca i stòreghi i gà sotolineà ca l’anti-inperialixmo de Che Guevara el xè de “orijìne Salgàriana”. Oltre a tuta la sàga de Sandokàn e le Tìgri de Monprasèm vardè sto Vèneto cosa ca el gà scrivesto! Il Corsaro Nero, 1898La rejina dei Caraibi, 1901Jolanda, la figlia del Corsaro Nero 1905, Il figlio del Corsaro Rosso, 1908 Gli ultimi filibustieri,, 1908Capitan Tempesta 1905Il Leone di Damasco (1910) La favorita del Mahdi (1887) Duemila Leghe sotto l'America (also known as Il Tesoro Misterioso, 1888) La scimitarra di Budda

(1892) I pescatori di balene (1894) Il vascello maledetto, 1894Un dramma nell'Oceano Pacifico (1895) Il re della montagna (1895) I naufraghi del Poplador (1895) Al Polo Australe in velocipede (1895) Nel paese dei ghiacci (1896) I drammi della schiavitù (1896) Il re della Prateria (1896) Atfraverso l'Atlantico in pallone (1896) I naufragatori dell'Oregon (1896) I pescatori di Trepang (1896)Il capitano della Djumna (1897) La rosa del Dong-Jiang (also known as Tay-See, 1897) La città dell'oro (1898) La Costa d'Avorio (1898) Al Polo Nord (1898) La capitana del Yucatan (1899) Le caverne dei diamanti (1899) Le avventure di un marinaio in Africa (1899) Il figlio del cacciatore d'orsi (1899) Gli orrori della Siberia (1900) I minatori dell'Alasca (1900) Gli scorridori del mare (1900) Avventure fra le pellirosse (1900) La Stella Polare e il suo viaggio avventuroso (also known as Verso l'Artide con la Stella Polare, 1901) Le straji della China (also known as Il sotterraneo della morte, 1901) La montagna d'oro (also known as Il treno volante, 1901) I naviganti della Meloria (1902) La montagna di luce (1902) La jiraffa bianca (1902) I predoni del Sahara (1903) Le pantere di Aljeri (1903) Sul mare delle perle (1903) L'uomo di fuoco (1904) I solitari dell'Oceano (1904) La città del re lebbroso (1904) La gemma del fiume rosso (1904) L'eroina di Port Arthur (also known as La Naufragatrice, 1904) Le grandi pesche nei mari australi (1904) La sovrana del campo d'oro (1905) La

Perla Sanguinosa (1905) Le figlie dei Faraoni (1905) La Stella dell'Araucania (1906) Le meraviglie del Duemila (1907) Il tesoro della montagna azzurra (1907) Le aquile della steppa (1907) Sull'Atlante (1907) Cartajine in fiamme (1908) Una sfida al Polo (1909) La Bohème italiàna (1909) Storie rosse (1910) I briganti del Riff (1911) I predoni del gran deserto (1911)

GIORGIO PERLASCA ON ERÒE VÈNETO

Cresesto a Maserà rente Padoa, Xorxo fa a i lo ciamava, el xèra on fasista ca gà conbatesto volontariamente so i fronti de Afrega, Spagna. Durante la seconda goera mondiàl el laora pa l’esersito tajàn inte i Balcàni e in partigolàr fà diplomadego de l’anbasada itajàna a Budapest. Inte’l 1944 da Roma rìva l’ordene de bandonàr la anbasada e rendarse ai Rusi e Miricani. Perlasca ca pa mèriti de goera el xèra deventà sitadìn Spagnolo (col nome de Jorje Perlasca), invese de scanpàr o rèndarse, el colabora co l’anbasada Spagnola Budapest, dandoghe ricovaro a mejàri de Ebrei ca sarìa finì inte i làgher Naxisti. Intanto l’anbasadòr spagnolo “ Anjel Sanz Briz” el ciàpa l’ordene da Madrid de bandonàr l’Ongarìa, de saràr l’anbasada e bandonàr i mejari de Ebrei al goerno Ongarexe (filo Naxista). Pa sti 3500 Ebrei gavarìa volesto dìr la morte! El nostro Xorxi ca de leje e sitadinansa el gheva capìo tuto, el ghe fa

crèdar ai Ongarìxi ca l'anbasada la xè ncora verta e ca lù el gà tute le deleghe de l'anbasadòr Spagnol. A no xera gninte vèro, ma Perlasca straciavandosene de la legalità, el gà tacà stanpàr visti e pasaporti falsi pa tuti i 3500 Ebrei, dichiarandoli Ebrei Sefarditi, cusì da farli espatriàr legalmente in Spagna a ndò li se sarìa salvà.
Pa tuto l'inverno, el nostro eroe Veneto, el gà dà da magnàr, vestì, alojà e salvà mejàri de Ebrei. La Rai la gà fésto on film dal titolo, "Perlasca on eroe itajàn", ma la xè na bàla grànda asè, parchè Perlasca el gà senpre ciapà le distanse da la l'Italia dei : tradiminti, de la mafia, dei racomandà, dele stràji, e ansi se no xèra pa Israele ca lo gà késto eroe nasionàl (dandoghe tuti i onori posibili) la Italia gnanca ghe pasava la pensiòn! La Rai la gheva problemi intervistarlo e anca i jornali publicàr chel ca ghea da dìr sòra la italieta de buratini. Xè par chelo ca de lù i gà parlà sol ca co el xèra xà interà. El xèra on eròe scòmodo. Perlasca, el xè on eroe Vèneto, ca parlava Veneto e ca invese de scanpàr fà i statali itajàni el xè restà Budapest salvàr mejàri de parsone, straciavandosene dei ordini italiani de Roma. Perlasca: jenaroxo, corajoso, on eroe Veneto. El more inte l'Agosto del 1992 Padoa. se no xèra pa i riconosiminti Israeliani e mondiali el sarìa stà ignorà da i italiani ca diritura no li ghe pasàva gnanca la pensiòn.

EL SÌNEMA VÈNETO, NALTRO VELO DE RASIXMO DA PARTE DEI ITALIANI

A ghe xe on bel libro de Piero Zanotto stanpà ente el 2002 da la Rejòn Veneto : “Veneto in film”. El xé na descrisiòn de i sentenari de film ca xe sta fésti in Vèneto e co sojèti Vèneti. Penseve ca ben vanti ca ghe fùse Cinecittà, i film li vegnea produxesti tuti in Vèneto. A xé stà el fasixmo ca pian pianelo el gà fésto morìr el sìnema Vèneto e el gà portà sojeti e struture Roma, e sto prosèso de distrusiòn el gà sevità ànca dòpo el fasixmo fìn i nostri dì.

Fra le pàjine de sto libro a pòdèmo catàr film dal tìtolo: I*l ponte dei sospiri, Il fornareto di Venezia, Carnevale di Venezia, Le avventure di Casanova, Il Canale degli angeli, Barcarole, Anna Karenina, Giulietta e Romeo, Il bravo di Venezia, I due Foscari, Il cantastorie di Venezia, Canal Grande, La gondola del diavolo, Gli spadaccini della Serenissima, Il ladro di venezia, I piombi di venezia*..

Savemo de sti film pa i manifesti publisitari ca vegnea deposità in coestura pa le leji de censura.

Bona parte de sti film no se sà ca fine ca li gàbia fàxésto, inte i ani 40 xe sparìo tùto. Forse xera scòmodo ca la xente la savese on fià de stòria? Me poro amio el me contava senpre da putelo de sti film ca inte i ani 20 e 30 a se vedea inte le sale sinematografeghe de tuta la Venèsia. Diritura in sti film a se parlaa la nostra Lengoa Veneta! Col fasixmo e la Republega Taliana al podèr li ne gà fésto sparìr. In

tilivixiòn gnanca li ne gà festo mai intràr, ansi, sa on el gheva on fià de asento Veneto el podea sol ca resitàr parti da inbriagòn e stupidoto oltre ca da putana. E sto chive no xelo rasixmo taliàn inte i confronti de la identità Vèneta...

VÈNETI E EBRÈI NA STÒRIA MILENÀRIA DE AMICISIA

Inte l'Euròpa tardomedioeval e rinasimentàl i Ebrei li xera stà parà vìa da tuti i altri posti d'Europa in partigolàr dal sud e sentro de la penixola italega oltre ca da tùta la penixola ibèrega. Rento i cunfìni dela Venetia ghe xé stà epixodi trìsti ma podemo dìr limità e ràri (Trento 1500, Portobuffolè 1480....) contrariamente ai veri e propi pogrom ca a xè stà fésti dài meridionàl e italiàni. Dixémo ca sti ràri epixodi li xè stà cauxà prinsipalmente da bole papàl (Vategàn) e fanatixmo relijoxo Fransescàn (Bernardino da Feltre) ca ricordemo li xè orijinàri del meridiòn. I Ebrei Veneti soto le ale de la Republega Venesiana li xèra rispetà, protexesti, mentre invese li xè vìtime de on jenosidio e etnosìdio soto la republica e monarchìa Itajàna, proibisiòn de nòmi ebràeghi, discriminasiòn sol posto de laòro, derixiòn, emarjinasiòn, espropriasiòn de tuti i bìni material, deportasiòn, separasiòn dei nuclei familiari, pestaji, torture, masàcri. I italiani li xèra alenà puito in fàto de jenosìdio, li doparàva le stese tècneghe ca li gheva

colaudà co i Croà de Istria e Dalmàsia, e co i Etìopi, co i Sòmali, co i Lìbisi. I italiani e in particolàr mòdo CC e buròcrati meridionàli li gà dà pròa de pòca omanetà e gràn rasixmo.
Sòto la dominasiòn italiàna piàn pianèlo scominsia e leji rasial, l’intoleransa, el rasixmo, la discriminasiòn, la parsecusiòn, l’asasinio!
I ebrèi Veneti li vièn parfìn scanselà dai elenchi del telefono, i toxeti de le limentari, medie, supariori e anca studinti oniversitari li vièn discrimenà. La posta la ghe vién sensurà. Espulsiòn de atleti menbri de asosiasiòn coltural e artisteghe no i podeva fàr donasiòn ne fàr ipoteche. I maestri se ebrei no podea insegnàr, i dotori no podea exersitàr e gnanca i avocà. I ebrèi no li podeva laoràr inte i ofìsi pioveghi. Par exenpio le asicurasiòn “Generali” le gà lisensià de boto tuti i ebrei Veneti! Doturi,farmasisti, injegneri, artisti, avocà i vién tuti scanselà da l’albo; profesuri, insegnanti, maestri limentar li vièn tuti parà vìa e gran siensiati fà Enrico Fermi li scànpa vìa compàgno de milioni de Vèneti ca li xèra scanpà partìr dal 1870. I ebrèi li vièn sciàixà e obligà laoràr gràtis pa i laori de goera. I prefèti e coestòri ca gà aprovà ste ordinanse rasiste i ghea cognomi ca ne la dixe longa : Cordova, Macola, Solimando, Catalano......tùta xente italiana e de sicùro non Veneta. Inte el novenbre del 1943 Carabinieri e Polizia italiani secoestra le propietà, arèsta e depòrta 7000 ebrei e sciòpa la càsa frenetega a l'ebrèo par tuto el 1944 e i primi mìxi del 1945. In

mèrito la stòriografìa italiàna la gà costruio na montagna de buxìe so l'eroixmo dei propi buròcrati e sbìri, ma la verità la xè trìsta col ràro càxo de Perlasca ca vàrda càxo el xèra Veneto!
A Venesia 5 e 6 disenbre 1943, 150 ebrei Veneti vièn arestà veci, xente malà, puteli, màme. Ghe ne vegnarà de olta 1 so diexe.
Venesia a xè l’onega sità ca ghe xè ncora tùte sù e sinagoghe e el gheto, al contràrio de l’Italia a ndò xèra na mòda picarghe fògo a le sinagòghe. El Gheto el nase inte el 1516 pa volèr de le autorità Venesiane e anca pa richiesta dele comunità ebraeghe. El gheto de Venèsia par exénpio el xè fruto de na nesesità de protesiòn da le parsecusiòn relijoxe predicà da i Fransescani e on mòdo pa evitàr discriminasiòn e màsa contàto, ciamemola na discriminasiòn el manco indolòr posìbile pa chel tenpo. I Ebrei Veneti li xè on motòr economego straordinario partìr dal 400 inte’l setòr de i tesuti, dela stanpa. Li comersàva co i Paìxi Bàsi e tùta l’Asia. Inte'l 700 i marcànti ebrèi co le so 70 inbarcasiòn li pagàva 1/5 de le entrade de Venesia. I rivàva da tùta Europa a ndò li vegneva masacrà (Polonia, Meridione, Penixola Ibèrica). Inte la Venètia i Ebrèi no li gheva l’obligo de asistàr a le funsiòn catoleghe fà ca ghe tocava in Italia, li xèra protexesti da i sopruxi dela cexa catolega, no li xèra obligà a conversiòn o propaganda catolega, no li xèra costreti batexarse fa a ghe tocava inte el meridiòn, inte le Venesie ghe xèra scanvi resìprosi e feste resìproche co

la partesipasiòn de i Cristiani e Armèni. La Venetia la xè storegamente el lògo a ndò se xè svilupà e gà podesto soravìvar i ebrei al contrario de tuti st'altri lòghi. Verona 900 ebrèi inte'l 600, Padova 700 ebrei, Rovigo, Basàn, Marostega, Este, Ceneda, San Daniele de Friuli, Conejàn, Rovigo, Montagnana, Conselve, Sitadela, Monselise, Gonars, Spilinbergo, Trieste........ El rabìn Veneto Simòn Lusàto el 1638 el scriveva : "Fra tuti i stati, e loghi del mondo a se gòde la nation Hebrea del gràn soave Goerno de la Serenisima Republica". A podemo dìr ca i ebrèi li xé stà respetà ànca sòto la dominasiòn Ostrìaca de le Venesie.

Venesia a tràta la chistiòn dèi ebrèi in modo pragmatego ndandoghe contro la stesa cexa. E no desmenteghemose ca rento le Venesie xente fà Galileo li podeva parlàr libaramente, mentre na olta pasà el Pò el finirà pa èsar incarserà, umilià e torturà! No dexmenteghemose ca la Coltura Veneta la xe storegamente na coltura poxitiva de toleransa, de rispeto, de laoro, de sparagno e de jeneroxità. La Venethia no la xe mai sta na nasiòn agresiva e violenta, semai la ga subio inte i segoli dexene e dexene de invaxion foreste violente, par exempio: Celti (390 a.c), Visigoti (403 d.c.), Unni (452 d.c.), Ostrogoti (489 d.c.), Longobardi (568), Franchi (773), Ongari (1412), Turchi (1469 / 1478), Todeschi (1630 / 1943) , Francexi (1509/1797), Spagnoi (1509), Ostrìasi (1509 / 1798 / 1815 / 1917), itajàni (1866) e par ultimi i Mericani (1945). Tacàr da la invensiòn de

la stanpa de Gutenberg, inte le Venesie e Amsterdam a se stanpàva tuti i lìbri del mondo, sòra tùti i argomenti e in tùte le Lengoe del Mondo sensa sensùre : Ebràico, Arabo, Vèneto, Armèn, Latìn.... Inte el gheto ghe xera anca l'oniversità ebraega e ogni etnìa la gheva a so scola e sinagoghe. Ste sinagòghe le fava da coagulatòr de el grupo etnego de apartenensa. Contràriamente al resto d'Europa i ebrei Veneti i podeva fin laoràr, curàr, insegnàr anca fora dal gheto.
Inte el gheto de Venesia a vièn conservà pienamente le tradisiòn e savemo ca ghe xera ebrei Ispaneghi, Jermaneghi, Levantini, Portughìxi, Veneti, e ghe xera forme de autogoerno. El parimetro del Gheto el gà anca na funsiòn conservadòra par la cual se conserva mejo le tradisiòn ebraeghe, e ànca de protesiòn. Xè stà la stòria moderna ca la gà snaturà e modifegà el signifegà de la parola Gheto. No desmenteghemose infìn, ca ònego càxo in Euròpa e al mòndo, inte el 1700 i Ebrei Veneti li gà podesto fìn posedèr terèni in Vèneto e deventàr agricoltòri. Venesia ghe gà asegnà dele tère ai Ebrei e ncòra deso rèsta tràse so i cognòmi de la xente Vèneta : Barbàn, Barbòn, Barbaràn, Baldàn, Balàn.....

ARMÈNI E VÈNETI NA STÒRIA IN COMÙN

A ghe xè chi ca a sospeta ca i Veneti li sìpia gràn inparentà coi Armeni e ca li gàbie na stòria comùn antìga pì de chel ca a se pol pensàr. A Laiazzo inte'l

golfo de Alesandreta xé stà costruia na cexa Veneta dedicà S.Marco, e la dìxe lònga so i raporti fra Veneti e Armèni. Inte'l 1200 la Venethia la fa dei acordi co i rè Armeni e inte i arcivi ghe xè pì de 100 documinti ca conprova acordi co re armeni, la Venethia la godea de partigolar condisiòn rispeto a st’altri stati. I marcanti Veneti e Armeni li gheva el monopolio de la seda fin dal 1200 e rivava le nave inpienà inte i porti de Trieste e Venesia, e dà live vegnéa po’ smistà rento inte le canpagne e sità Venete e anca inte el nord Europa o anca partiva pa altri porti del mediteraneo

Inte’l 1468 Catarina Corner la se marida co Jacomo II ca el xera rè de Armenia, Sipro e de Jeruxaleme, co la resta vedova, abdica e la ghe fa dono de tuto, al Veneto. Toni Suriàn el xera l’injegnèr ca gheva parecià la bataja de Lepanto, el gheva costruio le nave e anca le gheva armà. In Veneto li ghe xè senpre stà e fa sospeto ca i Doji li gàbie anca lori la bareta conpagna dei Armeni e ca anca le feste le sìpia similar. I Armèni li xè e xera gràn marcanti, penseve sol ca la fameja dei Sceriman a i xera cusì rìchi ca ghe inprestava schèi fin i rè e li gà fésto rivàr in Veneto prìe presioxe, pèli, metàli da tuto l’est Europeo grasie a le escluxive ca li gheva. Inte'l 1715 riva Mechitar Sharistàn ca sarà el fondator de l’isola dei Armeni Venesia (San Làxaro) e co lù i Armeni li se sparpajarà pa tuto el Veneto rento le oniversità, inte i monasteri, coleji e vile Venete : Noventa Padoana, Axolo, Noventa Visentina, Romàn dei Exelini. In sti lòghi

ghe xè coleji, céxe, biblioteche, ca purtropo co l'arìvo dei italiani e le sò discriminasiòn e sistema fiscàl, li xè stà bandonà o vendesti. No stemo desmentegarse ca i Armeni li xè parte integrante dela storia Veneta, in gnisòn altro logo li gà podesto catàrse cusì puito, li gheva da scanpàr da tuto l’oriente Turco ca li masacrava e anca da altri posti d’Europa e dela penixola italega ca li xèra bigoti e poco toleranti a la diversità. Inte la piasa de Venesia ghe xè le do colone: ona de San Marco e chealtra de San teodoro ca le raprexenta l’aleansa Armena-Veneta antiga asè. Vardè el colonàto de la cèxa de san Marco e vedì ca ghe xè scolpìe scrìte in Armèn antìgo. Ghe xè ànca na dolomite de le nostre montàgne dedicà al so primo scaladòr ca la se ciama tòre Armena.
A se se inacorxe de la prexensa stòrega Armèna inte i cognomi Veneti dall’Armelina, Arman... e on mucio ca finise in –iàn o –an (Arslan, Mildonian..). La parola Armelìn (prunus Armeini) in Veneto la indica chel fruto bon de colòr naransa ca vièn propio da l’Armenia a ndò na pianta carga ghe ne produxe fìn a 1000 kg!

ECONOMIA DEL LEGNO DA MOBILI 20 ÀNI DE STÒRIA

1990 la dimànda de legno pa mòbili la crèse da morìr : fagaro, nogara, albara. No ghe xe concorènsa, bàsta prodùr, i schei ghe còre drìo el legno, da l'est Euròpa

no ghe ne rìva bastànsa e in Euròpa le foreste no le xè féste (madùre) o no le bàsta, la dimanda de mòbili sol marca la xè a le stéle. Col cròlo de l'est tàca vèrxarse la dimànda, no i ga gnìnte, ghe manca tùto e lòra xò cronpàr mòbili. Da naltri sciòpa el mìto de la cuxìna in nogàra e el prèso de la nogara el schìsa sù de 2 òlte. Se scuminsia sercàr fonti de aprovijonamento e i nostri aventurièri li ròba piante secolàr in Georgia, Armenia, Albania, Ukraina, Rùsia, Romanìa e tùto co sertifegà fitosanitari fàlsi e l'amicisia dei soliti militar e politeghi ca monopolìxa le materie prìme. Sciòpa la goèra in Jugoslavia la pi gràn esportadrise de fagàro. El prèso el radòpia e tùti se trà cronpàr in Albania e Romania, l'Ukràina la xè ncòramàsa peligoloxa. I Vèneti i tàca gustar le belese locàl, fìga fìga fìga, e i se perde vìa desfàr patrimòni. La dimànda la sèvita crèsar ma scominsia rivàr i primi semilaorà da l'est, gnancora no li fà el prodòto finìo, ghe manca know how, ghe manca machinari, ghe mànca tùto. Tùta la tecnolojìa doparà de la Venesia la finìse a est, i la strapàga e i ghe jùta i nostri a cronpàrghene de nòva de balìn cùsi da rèndarne ncòra pi conpetitìvi. Intanto no ghe xè gnancòra l'èuro e el stàto taliàn el sèvita xvalutàr pa favorìr l'èsport. La Venesia la xè la colònia produtìva de el stàto taliàn e d'Europa. Tàca mancàr mandeòpara e xò ciamàr sfigà da mexo mòndo fàr e lustràr mòbili, sì, xènte da lontàn parchè i taliani cheli sòto el pò, lòri no se spòrca le màn, lòri sta senpre e sòlo drìo na scrivanìa e na onifòrme.

La svalutasiòn de la lìra la favorìse l'export, el problèma a xè le fonti de aprovijonamento materia prìma. Inte la Venèsia se vède magaxìni gigantèschi de legnàmi : Corà, Florian, Marìn.....Intanto a est i scominsia fàr el mòbile finìo e i pi fùrbi mete su l'esicasiòn cusì da dàr on mòbile de coalità. Rìva l'Euro, la goera a est la xé finìa da on tòco, i ex comunìsti se ga svejà, i ga capìo ca i capitalìsti i xe dele carògne e co lòri se ga da fàr i dùri. I goerni recùpara stabilità e insentìva la transformasiòn interna, l'export de tronchi o segà, el scominsia èsar penalixà co dàsi so la materia prìma. Le tenpeste le tìra xò le foreste Fransìxi e lòra milioni de metri cùbi de legno li se rivèrsa sol marcà. In pì Rùsia e Ukràina verxe i rubinìti e l'Euròpa la vien negà de legno. L'èuro el fa el rèsto. La Sìna la dà el còlpo de gràsia a pì riprèxe, prìma la crònpa legno a prèsi fòli e la insentìva l'insediamento de mejàri de segherie e stabiliminti in Europa, e dòpo 4 àni la blòca i acoisti de prodòti segà pa tràrse escluxivamente cronpàr trònchi. El cròlo del $ el sfavorìse ncòra de pì i prodòti europèi ca li costa màsa e i Sinìxi i cronpa in Usa.
L'Europa la se càta co magaxìni inpienà, insolvense, bloco de l'export, saturasiòn produtìva e concorenti ca rìva da est e estremo est. Pa capìrse, l'est el xè cusì forte ca convien paràr tronchi in Sìna e fàrli transformàr lìve. Ne sàlva i parchìti a 2 e 3 stràti ma la dùra pòco, i fùrbi investe a est e li mete sù i

stabilimenti live, a xé da mòne investìr inte on stàto a ndo la finànsa e ispetorà del laòro no te àsa respiràr. L'euro el deventa sènpre pi fòrte, l'europa sènpre pì vècia, e da st'altra pàrte i ga inparà la lesiòn, la Sìna no la vol fàr la fìn de l'est ca no ga controlà la so economìa ma a ga scoltà le parole buxiàre dei Usa : "libaralixé el marcà", e par da drìo i mericàni li fà protesionìxmo e sporcarìe de ògni jènare.
Co tuto sto tràn tràn, el preso del legno el gà crolà, na fràca de dìte le ga falìo, i porti inpienà de containers vòdi, i machinàri i val el pèxo del fèro e tùti sti inprenditùri li se càta co capanùni vòdi ca ghe còsta ncòra 10-20 ani de leasing da pagàr e l'ici. No parlemo de le màchine ncòra da pagàr.
Dèso rìva l'ixlam, mejari de capanùni ca prodùxe mòbili e i se fa la goèra co la Sìna : Ejito, Maròco. L'Afrega, pian pianèto la xè drìo rivàr.
Ca senso gàlo laoràr e prodùr mòbili co la manodeòpara la vien da 60 a 200 olte mànco in altri loghi?
La corente e i transporti li costa 3 olte manco e i stàti i fa ponti d'òro a chi ca vol laoràr.
Inte el rèsto del mòndo i stàti i ga capìo ca el vèro texòro de l'economìa a xè chi ca vol laoràr, el rèsto se risòlve. El stàto taliàn el ga da omiliàr e parsevitàr chi ca vol laoràr, chi ca fàva el mùso, e dèso ghe ne pagarà le consegoense.